

Thomas Lyngby, Søren Mentz, Søren Nørby og Jakob Seerup:

Danmarks største søhelte. Gad 2010, 280 s.

Der er gennem tiderne skrevet flere bøger, der har skildret bestemte danskes vej til ros og magt – og død – på det sortladne hav. Denne nyeste har det dobbelte mål både mere klassisk at berette om heltens liv og gerning og samtidig at fortælle om dyrkelsen af dem gennem tiderne. Ikke mindst det sidste mål hænger fint sammen med billedsiden, der i høj grad viser historiemaleri, monumenter og skibe opkaldt efter søheltene, og som er overdådig som vanligt for bøger skrevet af folk med tilknytning til Frederiksborg som (mindst) to af forfatterne her.

Bogen rummer en indledning og seks kronologiske kapitler, som hver omfatter et skiftende antal delkapitler om i alt 17 udvalgte helte. Det er vel flere, end de fleste lige har på tungen (heraf én som var ret ukendt for anmelderen), men udvalget følger i høj grad dem, søværnet selv har holdt mindet i hævd om, især ved at opkalde skibe efter dem, men også i form af ophængte våbner på søværnets officersskole. 9 af 17 mindes på begge måder, 5 mere på én af dem, så forfatterne kun har føjet tre til: Christian 4., Just Juel og Michael Tønder. I forhold til flådens eget helteprogram har man udeladt sagn- og middelalderhelte som Rolf Krake, Absalon og Esbern Snare, utvivlsomt fordi bogen knytter an til søværnets 500-årsjubilæum, men også en række personer fra Englandskrigene er udeladt.

Hovedafsnittet om 1500-tallet er bogens svageste. Det er sprogligt løst, og det har kun i ringe grad den senere dyrkelse med. Det er måske grunden til, at vi efter (for) mange sider om Søren Norby og Peder Skram får en kort og tam skildring af Herluf Trolle, hvor én af Danmarkshistoriens vigtigste helteiscenesættelser, Niels Hemmingsens ligprædiken, helt er glemt. Dertil er afsnittet skæmmet af småfejl. Forfatteren overtager den norske uskik at bruge ordet lensherre, hvor vi på dansk taler om lensmand (lensherren er kongen), der står, at Peder Skram ved sin brors død blev ældste søn og derfor arving til godserne, hvad der ikke vidner om megen forståelse for dansk arveret, og Christian 3. gøres før sin kongehyldning til hertug "af Gottorp" og ikke "af Slesvig og Holsten".

Det bliver meget bedre, når vi kommer op i 1600-tallet. Straks fra de første sætninger er både dramaturgisk iscenesættelse og sprog spændstigere, og forholdet mellem liv og gerning og dyrkelse bliver meget klarere. Elegant og effektivt lægges ud med Christian 4., som der udmærket argumenteres for at give plads blandt de andre søhelte. Et spændende afsnit handler om Cort Adellers bedrifter i venetiansk tjeneste, om end man jo kan diskutere, om han derved bliver én af *Danmarks* søhelte. Det gør forfatteren sådan set også, men svarer ved at give ham så stor plads. Niels Juel får den plads, han fortjener, men som de fleste andre skildringer af ham, mangler den lidt i glød – ufortjent efter min mening. Det har vi til gengæld i omtalen af Peder Bredal.

Tredje afsnit handler om Store Nordiske Krig. Naturligvis vies hovedpladsen til Tordenskjold, som vi får en god skildring af. Personligt ville jeg dog nok have

trukket lidt mere på nogle af Dan Andersens kontroversielle resultater vedrørende Tordenskjolds ret problematiske lederegenskaber i forhold til andre skibschefer og hans hårde behandling af menige søfolk. Afsnittet om Iver Huitfeldt er glimrende, bortset fra slutningen, der søger at problematisere hans heltestatus, fordi den "bare" kom af, at han måtte ofre sig og sine efter en taktisk brøler fra admiralens side. Her savner forfatteren sans for, *hvor* central opofrelsen i virkeligheden er i myten om de danske søhelte – tænk bare på, at Slaget på Reden har en langt mere "hellig" plads end Køge Bugt. Et fint afsnit handler om den ellers ikke meget kendte Just Juel. Endelig er Gabel berettiget med, men ikke særlig godt behandlet.

Det fjerde hovedafsnit handler om Englandskrigene. Her ligger hovedvægten på den menige soldats krigsoplevelse og iscenesættelsen og dyrkelsen af heltene, og det gøres glimrende. Hvad heltene angår, er det mest markante alt andet end heroisk, nemlig skildringen af, at Olfert Fischer som ung sammen med officerskammerater havde begået overgreb mod en prostitueret – så groft at de blev dømt for det. Det er måske grunden til, at forfatteren ikke rigtig kan svinge sig op til at skrive meget om hans senere heltegerning. Jeg savner også et portræt af én eller to af de helte fra kanonbådskrigen, hvis minde flåden har holdt i hævd – mest oplagt nok J.C. Krieger.

Femte afsnit om de slesvigske krige bliver historien om én helt – Eduard Suen-son. Det er faktisk et af de mest vellykkede på bogens præmisser, hvor personkarakteristik og levned, den egentlige heltegerning (Slaget ved Helgoland) og den efterfølgende dyrkelse hver for sig beskrives godt og kyndigt.

Endelig slutter bogen med en skildring af sænkningen af flåden 29. august 1943. Her er den ved at lægge an til at promovere endnu en helt – admiral Vedel – men ender i stedet i en mere generel skildring af begivenhederne landet og havet rundt og en mandjævning af de enkelte chefer, så det bliver historien om 29. august mere end en historie om helte. Det er synd. Bogen burde have været tro mod sit koncept og fokuseret stærkere på den kort antydede diskussion af, om vi her har helt nr. 18 – og en mulig navngiver til et kommende søsterskib til en "Olfert Fischer", hvis heltegerning jo også bestod i at lede sin flådes undergang.

CARSTEN PORSKROG RASMUSSEN, PH.D., LEKTOR,
 INSTITUT FOR HISTORIE OG OMRÅDESTUDIER,
 AARHUS UNIVERSITET